

Praktijk

Als oudere boer zie ik met lede ogen toe hoe alles wat groeit in de gevarenzone verzeild raakt door de klimaatsveranderingen. Elk jaar blader ik met veel respect de officiële publicaties door, benieuwd welke argumentaties gevolgd worden om de bevolking een veilig gevoel van continuïteit en beheersbaarheid zonder ingrijpende keuzen te bezorgen.

Ondertussen zag ik in tien jaar tijd de hagel groeien van kleine ping-pong ballen naar extra grote tennisballen met tussendoor brokken ijs ter grootte van halve voetballen. In onze regio moesten dan ook verleden jaar bijna alle daken opnieuw worden gedekt.

Maar daken zijn reparabel. Gewassen niet. Zomers worden steeds meer een snelle opeenvolging van dagen vol onweer, hagel en enorme stortbuien, en dagen met te veel straling en te hoge temperaturen. Gewassen en vee lijden onder beide. Granen en aardappels zijn vrij kwetsbaar, net als rijstterrasbouw. De praktijk laat de laatste jaren steeds minder optimale oogsten zien, wereldwijd.

Volgens veel agronomen kan de voedselproductie in de toekomst veel optimaler, maar zij hebben dan ook nog nooit bij veertig graden aan de hak gestaan, en zijn voldoende malaria-vrij om met kracht hun deelmatige visie tot toekomstbeeld te verheffen. “Wat zou kunnen als” is echter zelden hetzelfde als “wat reëel is om te verwachten”.

Als men bemerkt dat zelfs uitstekend opgeleide westerse boeren met optimale bemestingstechnieken en mechanisatie de laatste jaren bij slechts geringe klimaatafwijkingen al inboeten op hun graanoogsten, en ook oog heeft voor de wel degelijk wereldwijde klimatologische oorzaken van de recente voedselprijs-stijgingen, is er totaal geen reden voor rooskleurige verwachtingen aangaande de toekomstige wereldvoedselproductie.

De basis van alle leven berust op de werking van de organische verbindingen in de koolstofchemie. Die werking is nu eenmaal gebonden aan een zeer nauwe bandbreedte van omgevingscondities (temperatuur, water, straling, druk en kracht), én dynamiek daarin.

Genetische manipulatie kan aan die bandbreedte niet veel veranderen. Als dat wel kon had de natuur dat zelf ook wel verzonnen. Maar nee, zowel in de Sahara als op Mars groeit niet veel. Ondertussen blijven de meteorologische instituten de recente klimatologische omstandigheden gemoedelijk betitelen als “grillen van de natuur” (PCCCC, 2007).

Is er niet meer aan de hand? Een ervaren systeem- of regeltechnicus zal kunnen beamen dat het erop lijkt dat het klimaatsysteem nu al instabiel aan het worden is.

De weer-waarden gaan steeds meer oscilleren, schieten verder uit in de extremen, en de verblijfstijd rond het gemiddelde wordt steeds kleiner, hetgeen betekent dat de afwijkingsversterkende krachten steeds meer overwicht krijgen op de afwijkingsdempende krachten. Waarmee we in gevaarlijk vaarwater terecht komen. Steeds kleinere verstoringen kunnen daar beslissend worden voor een definitief en onomkeerbaar vertrek naar een andere, waarschijnlijk verregaand onleefbare, klimaatsituatie.

Ontwrichting

Gezien de heftigheid van de actuele klimaatsveranderingen, en gezien de algemene wetenschappelijke consensus dat een dergelijk complex open systeem heel slecht voorspelbaar is (niemand voorzag bijvoorbeeld de snelle recente afsmeltingen), kunnen noch de modelberekeningen van het IPCC, noch de door hen voorgestelde oplossingen mijn onrustgevoelens kalmeren. Wat de oplossingen betreft wil ze kost wat kost elke economische ontwrichting vermijden. Dus de manier waarop nu geproduceerd, getransporteerd, en

geconsumeerd wordt moet grosso modo onaangetast blijven; er is alleen andere techniek nodig.

Uit naam van minimalisering van economische ontwrichting stelt ze dan echter voor om een klimatologische ontwikkelingsgang te veroorzaken tot het uiterste randje (2.4 graden verhoging) waarop het klimaat nog net niet uit het evenwicht kan raken en onomkeerbaar kan omslaan naar onleefbare condities.

Is dit gezien de huidige nu al gevaarlijke dynamiek én de slechte voorspelbaarheid van wat ons te wachten staat, niet verregaand dom? Temeer daar we nu al wat de groei-processen betreft ernstig hun vrij nauwe bandbreedte aan levenscondities aan het overschrijden zijn.

Weegt het uit de weg gaan van elke economische ontwrichting zwaarder dan de gegarandeerde ontwrichting van de groei-processen en dus van de voedselproductie?

Een samenleving die zo redeneert is de weg kwijt. Met een bom ga je niet voetballen. Als groei, die vooral in het beginstadium zeer kwetsbaar is, eenmaal moeilijk wordt, krijg je het slechts met de grootst mogelijke moeite weer aan de praat. Tevens wordt met voornoemde motivering om tot het randje te gaan, de dominante waarde van voeding onderschat. Honger bepaalt alle waarde die een mens te hechten heeft. Goed gevoede mensen vergeten dit, maar als het er maar naar begint te ruiken dat tekort of honger op de loer ligt, komen er krachten los die nergens meer naar luisteren.

Artikel 2 van het Kyoto-protocol erkent dit ook : Er staat in dat een dusdanige stabilisatie moet worden bereikt dat de voedselproductie niet in gevaar komt. De huidige rapporten zeggen echter : het komt in gevaar, vooral in het zuiden, maar in het noorden kan de landbouw zich aanpassen. Waaraan aanpassen, en voor hoelang, en ten koste van hoeveel emissies mag iedereen zelf uitzoeken? De overschatting van de mogelijkheden op dit vlak druipen er vanaf.

Kortom, naast al mijn respect voor de zorgvuldigheid van dit immense wetenschappelijke werk, is mijn oordeel over de recente rapporten: Te weinig behoedzaamheid; ongefundeerd veel fiducie in de onschadelijkheid en wereldwijde uitvoerbaarheid van nog vrij onrijpe technieken; en te weinig oog voor wat prioritair is in het menselijk bestaan, namelijk voeding tot elke prijs.

Verplaatsen of eten

De recente rapporten brengen één lichtpunt: publiekelijk en algemeen ziet men in dat menselijke activiteiten de opwarming veroorzaken. In deze activiteiten zal dus ingegrepen moeten worden. Dat de IPCC geen oog heeft voor prioriteiten daarin, is begrijpelijk want vraagtekens plaatsen bij en prioriteiten aanbrengen in het menselijke activiteiten-spectrum betekent strijd, ruzie en moeilijk. Toch is dat de enig overgebleven haalbare weg. Er zal gewogen en gekozen moeten worden. Deze bal is gaan rollen en we zullen heel gauw moeten overgaan tot enorme saneringen in een aantal emissie-rijke relatief overbodige sectoren van menselijke activiteit om zodoende de essentiële activiteit zoals voeding en wonen en overleven niet op het spel te zetten.

Wat ligt er meer voor de hand dan deze saneringen vooral te zoeken in activiteiten die veel transport vergen? Het minimaliseren van de emissie-rijke globale vervoerstromen en deze stromen vervangen door intensievere lokale uitwisseling ligt in de rede omdat zodoende de vooral lokaal gebonden essentiële activiteiten (als wonen, voeding, zorg) door groeikrachtbehoud kunnen blijven bestaan en floreren, hetgeen veel globale vervoerstromen feitelijk overbodig maakt. Lucht- en scheepvaart hebben nu al, zonder toerekening overigens van investeringsemissies (scheepsbouw, vliegtuigbouw) noch van de indirecte emissies (productie van staal, aluminium, en brandstoffen) noch van de infrastructurele emissies (havens, luchthavens, aan- en afvoer), een klimaataftakelingsbijdrage van, als ik het goed lees,

$6\% + 11\% = 17\%$ (PCCC, 2008).

Rekent men de genoemde emissies wél toe aan de globale lucht- en scheepvaartstromen dan komt men wel wellicht aan een klimaataftakelingsbijdrage die, en dat is nu ook toevallig, ongeveer de orde van grootte (35%) heeft van de totaal vereiste uitstoot-vermindering om het klimaat op lange termijn kalm en stabiel te houden, en dus groeikrachtbehoud te waarborgen. Natuurlijk kan men niet alle globale stromen zonder meer minimaliseren.

Grondstoffenvervoer is bijvoorbeeld essentieel. Maar dat geldt niet voor sectoren als toerisme, bloemen-export, veevoeder-import, internationale sport, en globale stromen van overwinteraars, arbeidskrachten, luxe voedsel en gemakspullen. In het globale verplaatsingskarakter van deze sectoren zal so wie so het mes gezet moeten worden omdat men nu verwacht dat het globale transport tot 2050 met 275 procent gaat groeien (PCCC, 2008), en dat zou met geen enkele aanpak om tot reductie van emissies te komen, kunnen accorderen.

Overigens zal het huidige Europees systeem van verhandelbare emissierechten die groei nauwelijks kunnen temperen. Omdat in dit systeem het internationaal transport noch wordt gequoteerd noch wordt toegerekend, zal het geenszins onaantrekkelijker worden om nog meer te im- en exporteren en om nog meer bedrijvigheid te delokaliseren. Die trend zou daarentegen wél gekeerd kunnen worden door in een wereldwijd systeem van emissierechten ook alle internationale transport te quoteren én de transport-emissies toe te rekenen aan verzender en ontvanger, zodat deze emissies onderwerp van reductie-doelstellingen kunnen worden.

De sociale conflictproblematiek rond minimalisering van het verplaatsingskarakter van de genoemde sectoren is veel haalbaarder op te lossen dan de conflicten die zullen ontstaan als kernsectoren zoals voeding en gezondheid gaan aftakelen. Van beroep en baan wisselen is moeilijk, maar niet levensbedreigend. Zeker niet als men tegelijkertijd investeert in arbeidsintensieve lokale productie van voedsel, energie, goederen en diensten.

Verplaatsen of eten, dat wordt de kwestie.

Referenties

PCCC, De Staat van het Klimaat 2006, De Bilt/Wageningen, 2007

PCCC, De Staat van het Klimaat, 2007, De Bilt/Wageningen, 2008